

Barba Šime i torpiljer

Između kamenih kukova, kroz duboki usjek, vodi krivudavi puteljak, izlaskan kišama i utaban karavanama mula i mazgi. Išao sam tog jutra sa stricem Antunicom na more. Poveo me sa sobom u ribolov, dolje u Sunivu, koja se smjestila podno Poljica, na sjevernoj strani otoka Hvara, nasuprot suptovog Biokova. Prekrasna uvala, poznata po kamenim kosama, što se podižu sa obje strane, gdje diviji golubovi i jaстреbovi savijaju gnjezda. Tu i tamo raste po neki bor, pritisnut uz kamenjar snagom bure, koja ovdje dosiže olujnu snagu. Citavom širinom uvale razasulo se bijelo žalo, isprano vječnim udaranjem valova. Po sredini ukopan željezni top s neke stare galije da bi poslužio kao vez jedrenjacima kada navrate noseći namirnice mještanima ili odvozeći vino, ulje, smokve i druge proizvode vrijednih hvarskih težaka. Tada se iz sela spuste karavane mula i mazgi noseći dragocjeni teret jer selo je visoko, gore iznad kuka.

Dolje, u Stinivi nitko ne živi, nema ni kuća, osim dvije ribarske. U jednoj se posljednjih godina nastanio barba Šime, inače Poljičanin, otkako se umorio ploveći na stranim brodovima po bespućima oceana. Nije mogao bez mora i zato se spustio iz sela. Tu je provodio dane loveći ribu, i to samo udicom. Mreže, vrše i ostali pribor, nije upotrebljavao. Znao je mnogo lijepih priča, a meni je bilo sedam godina i rado-vao sam se svakom susretu s njim. Sjedio je pred kućom na panju što ga je izbacila morska struja od ušća neke rijeke, mrzovoljan, steglo ga u grudima i nije mi pričao. Talijanski vojnici mu odnesoše brod, a i našeg su zapalili i tako, to jutro, barba Šime i Antunica nisu mogli na more. Gledali su razgovarajući o ratu i Talijanima, tužnim pogledom prema horizontu gdje je upravo sunce izranjalo, dok sam se ja igrao bacajući plosnate kamence koje su se odbijale od morske površine praveći brazdu do sredine uvale. Prateći pogledom kamen, opazih neki ratni brod koji nam se približavao.

— Barba! Eno talijanska torpiljarka. O njoj je govorio barba Šime kako svakog jutra patrolira Hvarskim kanalom loveći i paleći sve što pliva.

Barba Šime i ja ostadosmo čekajući torpiljer, a Antunica se skloni, gore među borove, u kamenjar. Još nije popuno ostario i bojao se da ga Talijani ne povuđu.

Torpiljarka se polako približavala, dok joj se pramčani dio nije zario u žalo. Još uvijek nisu mogli na obalu i nekoliko vojnika u zelenkastim uniformama spuste maleni čamac niz željeznu ogradu. Trojica izvježbanim pokretima doveslaju do nas.

— Čiji je ono brod? Ljutito će jedan od njih pokazujući stari jedrenjak na žalu koji nije zaplovio već nekoliko godina i raspadao se prepusten suncu i udaranju valova. Već je do polovine zasut žalom i nanosom što ga izbači more za olujnih dana.

— Ha, ha, nasmija se okruglo lice barba Šimuna, a ispod bijelog brka pokazao se još bjelji zubi.

— To nije brod, već stara olupina, zar ne vidite da se raspada. Običaj je otočana da isklučeni brod izvuku na žalo i prepuste postepenom umiranju ukazujući mu na taj način određeno poštovanje.

Niz puteljak se, u međuvremenu, poskakujući, spuštao dječarac čupave plave kose koja je od soli i sunca pobijelila, po čemu je dobio ime Bili. Brao je kupine uz gomile kamenja koje je zadržavalo škrtu zemlju, zasađenu vinovom lozom.

— To je partizan! zasikće jedan od one trojice, koji mi se učini oficijom hvatajući ulašteno futrolu pištolja, a ostali potrče hvatajući malog Matu — Bilog, mog prijatelja. Sišao je da se okupa.

— Ne, to je dječak iz sela.

— Nije, već partizan, poznam ja njih.

— Glavom garantiram da je iz sela, pustite maloga. Objesio se barba Šime oficiru za ruku koja još uvijek počivaše na »bereti«.

Uvjeravanje potraje desetak minuta dok ona dvojica ne dovedoše dječaka vukući ga za bijelu raščupanu kosu. Udobrovoljilo ih je dobro poznavanje talijanskog jezika na kojem im se barba Šime obraćao moleći za život malog Mate, garantirajući istovremeno svojom glavom.

Nešto kasnije, Mate je ipak otišao partizanima, preko kanala u Biokovo. Postao je tenkiista.

— Neka se onaj brod ukloni! Ljutito će onaj treći, očigledno ogorčen prisebnošću i hladnokrvnošću sijedog ribara i dvojice dječaka.

— Alko ga vi ne uklonite udesit ćemo ga topom, dobaci drugi pentrajući se uz mornarske ljestve napravljene od kopa.

Udaljavajući se, okrenu topovsku cijev prema staroj olupini jedrenjaka želeći nas valjda i na taj način uvjeriti u ozbiljnost svoje nakane. Mislio sam da će opaliti. Moram priznati da sam očekivao topovski hitac sa dječjom radoznalošću, bez straha.

Noć smo kao i ranije prespavali u ribarskoj kućici, pokrivenoj kamenim pločama, sa jednim prozorom i vratima okrenutim moru, udaljenom svega pet metara tako da se unutra mogao dovući brod. Slušao sam škriputanje crva u drvenoj konstrukciji krova, ulegnutog pod teškim teretom kamenih ploča. Povremeno bi se oglasio i poljski miš grickajući mrvice hrane oko komina ili glođući neku dasku iz čista mira. Pred zoru se javi i nekakva ptičurina što je ovdje nazivaju »viver«, a zna imitirati plač djeteta tako da mi je i ova noć, kao i sve do sada provedene u Stinivi, bila neugodna. Kad se javi barba Šime, ustadosmo i ja i stric.

— Antonije! Digni se! Znam kako ćemo tvoje vrše dignuti i bez broda. Dok smo trljali oči, barba Šime je objašnjavao kako će ispod prepovoljene vinske bačve učvrstiti dvije grede koje će onemogućiti prevrtanje i tako napraviti brod. Antunica, stari brodograditelj, brzo shvati barba Šiminu nakanu. Izgradio je već nekoliko brodova, a jedan se upravo nalazio u gradnji. Sklonio ga je u šumu ispod velikog rogača čije je granje dopiralo do zemlje i Talijani ga nisu zapalili.

Za nepuna dva sata odoše oni veslajući čas lijevo, čas desno, dok se nisu navikli neobičnim linijama novog broda. Nisu me povelili i ostao sam tražeći spužvice i školjke na žalu. Oko dvanaest sati, kada se sunce podiglo visoko iznad kamenih kukova i obasjalo žalo po svoj dužini, pojavila se mali neobičan brod sa dva ribara. Isti tren, dotrči iz žbunja i riđi mačak, slijep na jedno oko i bez pola uha. Bio je to naš stari prijatelj. On nas je i ranije dočekivao. Bačili bi mu koju nagrivenu ribicu i tako se ovaj divlji mačor navikao na ljude.

Antunica naglo promijenji pravac i snažno zavesla ispod grebena što se uzdigao iznad površine s lijeve strane uvale odakle su dječaci iz sela za ljetnih žega skakali. Potom i ja začujem brujanje avionskog motora i skočim u obližnju škrapu uz more koju je napravila bročatna voda, gdje smo stajali vino da se rashladi u hladnom izvoru.

— Otkrit ćete mi položaj! javio se neki čovjek na izlasku iz uvale nakon što se avion izgubio u pravcu sjevernog dijela otoka, patrolirajući valjda umjesto torpiljera. Barba Šime i Antunica su i ranije znali za Marka, partizanskog izviđača, a ja sam ga tada prvi put vidio.

— Ma, nije nas vidio, sklonili smo se čim smo čuli, uvrijeđeno će Antunica. — Nismo čoravi.

— Nego, čuješ, dođi na ručak, bilo je nešto u vrši, i dohvati ugora koji se još koprao po dnu prepovoljene bačve.

Antunica je pripremio brudet na ribarski način. Skuhao je ugora u zemljanoj lopži, na kominu, u uglu kućice, a ja sam kao i uvijek pripremio drva.

— Čuješ, Marko! reče Antunica. — Ako pogodiš onaj »kanun« (željezni top na sredini žala) iz one tvoje protutenkovske puške, dobit ćeš kutiju cigareta iako mi je posljed-

nja. Marko na moju radost prihvati opkladu. Radovala su se i dva ribara.

Udaljenost od punte do sredine žala iznosi više od petstotina metara. Marko je za čas bio u svom gnjezdu. Kratko nišanjenje i odjeknu uvalom hitac protutenkovske puške. Komadići rđe starog topa i kamenje razaspu se po čitavoj uvali kao kiša.

— Bogami, da ova zapraši, imala bi posla i torpiljerka, nasmija se Antunica pokazujući požutjelu protezu, izrađenu pred rat u Zagrebu, vadeći zadnju kutiju cigareta.

Prije nego što odosmo, sklonili smo naš neobičan brod koji je kasnije poslužio i Marku za noćno izviđanje po kanalu. Nosio je u njemu i svoju protutenkovsku pušku za slučaj nepredviđenog susreta. Oprostili smo se od Marka i barba Šime. Izviđač ode na položaj iznad sjeverne punte odakle puca vidik po čitavoj dužini kanala, a barba Šimun ljeti ne navraća u selo. Ne može on bez mora pa makar po njemu plovio i u prepovoljenoj bačvi.

Sunce je peklo svom žestinom, a cvrčci su po obližnjem granju maslina i borova pjevali svoju uobičajenu pjesmu kao da nije rat. Negdje po sredini puta sjeli smo u hladovinu pod kosom. Na kamenju pod borovima mahovina i vlaga. Tu se mještani odvajakada odmaraju jer naporno je odjednom savladati uspon do sela.

Nešto kasnije stric je otišao sa zbjegom u Afriku. Više nisam išao u ribolov do završetka rata iako sam se tome najviše radovao. Svi odrasli odoše preko kanala u partizane, a većina djece i žena u zbjeg. Dolje, u Stinivi, ostao je barba Šimun, odan moru i samoći. Jednom je doveo u Mjesni narodnooslobodilački odbor dvadesetak Talijana. Bila je 1943. godina, digli su bijelu zastavu pred njegovom bačvom dok je lovio ribu moleći ga da ih povede partizanima. Možda je to bila posada one torpiljarke, pomislio sam gledajući ih bez oružja kako pognute glave idu ispred barba Šime. Poželio sam da vide malog Matu u partizanskoj uniformi, ali on je bio negdje daleko, možda u Bosni, tko zna.